

Z-virusu iqlimlə bağlıdır

Bu infeksiya qorxulu deyil və uşaqlara təsir etmir

Ötən payızın elə ilk günlərindən insanların narahatlığına səbəb olan daha bir virusun yayılması xəbəri gündəmə gəldi. Poliklinikalara gəlişlərin sayı artdı, təcili yardımlara müraciətlər çoxaldı. Yüksək temperatur, boğaz ağrısı, səs tutulması, əzələ və oynaqalarda ağrı və əzginlik kimi klinik əlamətlərlə keçən virus infeksiyasında sıçrayışlı artım müşahidə olunur.

Pandemiya yaşamış cəmiyyətin narahatlığı təbii. Koronavirus qorxusunun insanlar arasında hələ də davam etdiyi dövrdə sosial şəbəkələrdə və bəzi saytlarda xəstəliyi, hətta, yeni virus ştamminin törəmə bilməsi ehtimalı kimi dəyərləndirənlər də var.

Virus və xəstəliyə yoluxma ilə bağlı daha düzgün məlumat almaq üçün səhiyyə eksperti, tibb elmləri doktoru Musa Qəniyevə müraciət etdik. Professor infeksiyanın yoluxma və yayılma səbəblərini, gedişini və virusun mutasiyalarını ətraflı şərh etdi:

– Gəzən söz–söhbətlərdən fərqli olaraq, deyə bilərik ki, təhlükəli heç bir yeni virus ştammi yaranmayıb. Düşünürük ki, yaxın 7–10 il ərzində belə bir virusun yaranması ehtimalı da yoxdur.

Dekabr ayında virus infeksiyasının kəskin artmasının əsas səbəbi isə, iqlim şəraitində kəskin disbalansın (sürətlə dəyişən temperatur fərqliliyi) nəticəsi olaraq, fəslə infeksiyalarda müşahidə olunan hiperaktiv fəallıqdır. Nisbi olaraq, nuklein ardıcılığını dəyişərək, hazırda potensial fəallığı olan və 90–95 faiz məlum klinik əlamətləri törədən yalnız iki virus ştammi mövcuddur.

Bunlardan biri qripin A/H3N2 ştammi, digəri isə koronavirusun Stratus (XFG) ştammidir. Hər iki virus ştamminə müşahidə olunan mutasiyalar, əsasən virusun hüceyrəyə bağlanma sahəsində – spayka zülalında baş verdiyindən, yalnız xəstəliyə yoluxma riskini artırır. Bu mutasiyaların virusun

aqressivliyi və ya letallığına (ölüm törətməsi) bir-bəşə təsiri yoxdur.

Mütəxəssislərin Honkonq qripi adlandırdıqları, yüksək temperatur, kəskin boğaz ağrısı, quru, tutmaşəkili və sürəkli öskürəklə (traxeit) müşahidə olunan A/H3N2 ştamminə aşağıdakı nöqtə mutasiyaları baş vermişdir: HA zülalında (hemaqqlutinin) 156-cı sırada serin histidinlə, 190-cı vəziyyətdə asparagin turşusu asparaginlə əvəz olunmuş, 160-cı sahədə şəkərlə yüklənmə baş vermişdir. NA zülalı (neyraminidaza) genində 122V və S247N nukleotid dəyişikliyi yaranmış (infeksiyadan sağalma dövrünün uzanmasının əsas səbəblərindən biri), virus daxili zülal–polimeraza PB2 kompleksində E627K mutasiyası (qlütamin turşusunun lizinlə əvəz olunması) baş vermişdir. Qeyd edək ki, bu dəyişiklik virusun törətdiyi pirogen hiperaktivliyi tətiklədiyindən, virus bədəndə daxil olduğu ilk saatlarda belə, temperaturun 39–40 dərəcəyə qədər yüksəlməsinə səbəb olur.

Müəssisimiz hazırkı mutasiyanın koronavirusun əvvəlki mutasiyalarından fərqli olduğunu vurğuladı:

– Koronavirusun Stratus ştammi A/H3N2 ştammindən fərqli olaraq, əvvəlcə boğazda “qasınma” hissi verən ağrı, “qrippoz” əlamətlər, əksər hallarda “xırıltılı” səs və ya səsin tam tutulması, sonrakı günlərdə isə yüksək temperaturla müşahidə olunur. Bu ştammda törənən bütün nöqtə mutasiyaları S-spayka zülalında, yəni hüceyrəyə (ACE2 reseptoruna) bağlanan sahədə baş verdiyindən təhlükəli vəziyyət gözlənilmir.

Bunlar antitellərdən yayınmaya xidmət edən (T478K, N487D), virusun dözümlülüyünü (R346 və F456L), spayka zülalının sabilliyi və qırtlaq epitelisinə keçməsinə təmin edən (S31P və K182R) mutasiyalardır. Odur ki, xəstələrin 70 faizdən çoxu, ilkin klinik əlamət kimi səsin tutulmasından əziyyət çəkirlər.

Digər tərəfdən, Stratus (XFG) ştammi Omikronun iki yarımvariantının–LF.7 və LP.8.1.2.–nin hibridi (rekombinat) olduğundan, “bədbəxt mutantlar”

sinfinə aiddir və potensial letallıq fəallığı sıfıra bərabərdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, uşaqlarda ATE2 reseptorları tam formalaşmadığından, onların bu virusa yoluxma ehtimalı yoxdur.

İstər A/H3N2 qrup, istərsə də XFG koronavirusa yoluxma zamanı sağalmanın çox uzun– 20–25 gün çəkməsi, antiviral interferon fəallığının formalaşmasında ləngimə səbəbindən, hüceyrələrin uzun müddət özünü təmizləmə rejiminə keçə bilməməsidir. Koronavirusun digər (məsələn, Delta) ştammlarından fərqli olaraq, Stratus ştammi ağ ciyər alveollarına deyil, yalnız yuxarı tənəffüs yolu (burun–udlaq və qırtlaq) epitelisinə tropluq göstərməklə, həmin nahiyələrdə toplanır. Odur ki, bu ştammların ağciyərləri zədələmək və pnevmoniya kimi ağırlaşmalar törətmək ehtimalı, demək olar ki, yoxdur.

Professor hazırda insanları ən çox narahat edən və qorxuya salan əsas səbəbə – klinik əlamətlərin 7 gün deyil, 20–25 gün, hətta daha çox davam etməsinə də aydınlıq gətirdi:

– Bunun səbəbi mutatik spesifikasiyə görə, orqanizm bu virusları daha gec tanıdığından, özünü müdafiə reaksiyalarının ləngiməsi, uzun müddət davam edən pandemiya görə “immun sistemin yorğunluğu”, yuxarı tənəffüs yollarında davamlı iltihabi proses səbəbindən, virus orqanizmdən tam xaric olduğu halda belə, ödəm, iltihabi proses və öskürəyin qalması, yüksək bədən temperaturunun neyromediator ehtiyatını tükəndirməsi, eləcə də 2–4 həftə müddətinə davam edən “virus sonu asteniya”dır.

Odur ki, hazırkı virus infeksiyası zamanı yüksək bədən temperaturunun 7 günə qədər, əzginlik və öskürəyin 14–21 gün, hətta daha uzun müddət davam etməsi, tamamilə normal haldır və heç bir xüsusi narahatlığa əsas vermir. Yoluxma baş verərsə, yalnız bədən temperaturu və su itkisi nəzarətdə saxlanılmaqla, simptomatik müalicə tədbirləri görülməlidir.

Zərifə BƏŞİRQIZI
XQ